

REGISTERBLAD

Namn och datum: Magnus Martinsson (redigerat 16-2-1999)

Område av riksintresse för naturvård i Gotlands län

Områdesnummer: **NRO09048**

Områdesnamn: **BERG OCH SJÖAR I LOJSTA OCH LINDE** (tre delområden)

Kommun: Gotlands

Kartblad: 6J SV, Mittpunkt: 6J 1b 00

Areal: 477 ha varav 452 ha land och 25 ha vatten

Naturgeografisk region: 14 c Gotland

Kust/havsregion: IV - Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med lägre relativ höjd än 20 m.

Riksvärde

sedimentär berggrundsstratigrafi, inlandsklintar, kanjon		
våtmarkskomplex	soligent kärr	flora
	äng	flora

Värdeområde: Området vid Lojstasjöarna uppvisar för landet unika geologiska bindningar. Den isolerade revkalkkullen S Hagebyträsk är till sin utformning unik. Området vid Asträsk har en vacker och intressant geologisk utbildning med företeelser som har ett betydande bevarandevärde ur geovetenskaplig synpunkt. Ekologiskt sett mycket värdefulla är branterna, ravinerna och källmyrarna. Ett av Gotlands värdefullaste områden som även är unikt för landet. Lindeberget är ett storslaget geologiskt element i det gotländska landskapet och uppvisar företeelser av betydande värde från geovetenskaplig synpunkt. Lojsta prästäng är ett välhävdad änge som hävdats under lång tid. Vegetationen är rik och typisk för hävdad frisk ängsmark.

Huvudkriterier:

A. Ett ovanligt kuperat område med höga inlandsklintar och förhållandevis djupa sjöar. Ekologiskt värdefullt och med för landet unika geologiska bildningar.

D. Hängande källmyrar med rik flora.

Stödkriterier: Storlek, representativitet, mångformighet, naturlighet, säregenhet.

Förutsättningar för bevarande: Områdets värden påverkas negativt av all form av exploatering av sjöar, klintar och ekologiskt värdefulla områden. Ängets naturvärden är beroende av att området brukas med traditionell ängsskötsel.

Säkerställande: Klass 1-område i Länsstyrelsens sammanställning över områden med värdefull natur (Länsstyrelsen 1984).

Sjöarna omfattas av strandskydd 100 m. Sandarve kulle är naturvårdsområde (1984).

Lojsta prästäng ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt nummer 37) och i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 74-2).

Områdets huvuddrag:

Lojstasjöarna med omgivning

Området är ovanligt kuperat och landskapet ger ett mellansvenskt intryck. De kullformade berggrundsformationerna har en brant nordsida, som ofta har karaktären av en brant klint. Nedanför nordsidan ligger ofta förhållandevis djupa sjöar. Rammträsk (SMHI S 635782/165670) når t ex ett djup av 18 meter. Dessa djupa sjöbäcken har utskurits av inlandsisen samt dessutom nederoderats av smältvatten från denna. Sjöarna har ett bågformigt utseende till följd av den i söder dämmande revkalkkullens utformning. I anslutning till klintarna finns här och var mindre grottor. De största ligger söder om Rammträsk samt söder om Broträsk. Erosionsdalar utskurna av smältvatten från inlandsisen förekommer här och var innanför klintarna, som på den östra sidan av klinten vid Broträsk. Uppe på klinten vid Broträsk förekommer också en jättegrytliknande bildning i berggrunden. På klintarna förekommer dessutom små isälvsavlagringar och hållalvar.

På klintarna växer kalkhälltallskog. På deras nedre sluttningar har flera rika källkärr utbildats. Här växer bl a svarthö, luktsporre och kärrlilja m m. I sluttningarna finns också lokaler för stor skogslilja och gotlandsmåra. I själva branten, mot en av sjöarna, växer den sällsynta fjällmossan *Orthotrichum rufescens*. På Tonnklint växer hybriden mellan fältsippa och nipsippa liksom ren nipsippa. I områdets V del ligger Lojsta prästänge. Det hävdas fortfarande och får sin prägel av de mycket gamla ekarna. Hamlade askar är vanliga i ängset.

Fågellivet i sjöarna är i regel fattigt. I Rammträsk förekommer Gotlands enda population av bergsimpa, *Cottus poecilopus*.

Lojstaområdet har en för Gotland unik och särpräglad landskapsbild och skogsmarken S om sjöarna utgör en av Gotlands mest kända strövskogar.

Berggrundsformation söder om Hagebyträsk

Området intas till största delen av en serie av revkalkkullar, som hänger ihop och bildar en berggrundsformation med branta klintartade sidor åt väster, norr och öster. Vid nordligaste spetsen av denna formation finns en grotta i klinten, även denna från tiden för Baltiska issjön.

Längs med södra sidan av Rammträsk finns tydlig källbildning som bildat ett litet källkärr. Här växer bl a axag, tätört, vildlin, blodrot, kärrlilja, majviva, sumpgentiana, kärrknipprot och brudsporre. I bottenskiktet dominerar kalkkamossa. Här finns dessutom den på Gotland enda kända förekomsten av röd glansmossa.

Strax nordost därom ligger en isolerad revkalkkulle, som består av Etelhemkalk och som fått en märklig utformning. Den reser sig brant upp och höjer sig nära 15 m över omgivningen. Den har en utpräglat glacial ytform och liknar en enorm rundhäll.

Asträsk med omgivning i söder

Asträsk (SMHI S 635435/165645) ingår i samma landskapskomplex som Lojstasjöarna. Den är en djup sjö belägen vid östra och norra kanten av en revkalkkulle. I denna kulle har Baltiska issjön utsvartat två små grottor. Vegetationen i sjön är rik. På klinten i S växer ekologiskt intressant kalkhälltallskog.

Lindeberget

En av Gotlands högre och mera markerade inlandsklintar. Den är uppbyggd av revkalksten och brant sluttande i V, N och O. I N skär två breda dalgångar in i berget. Lindklintskärningen vid kyrkan är en

internationellt viktig referenslokal. I O skär en torrdal in i bergsplatån. Den har sannolikt bildats av smältvatten från inlandsisen. På bergsplatån i V finns strandgrus i markanta vallar.

Berget är skogsbevuxet, och tall dominerar på platån medan granskog intar sluttningarna. I granskogen finns en värdefull flora, bl a kalkbräken.

Från bergets krön, där fornborgar finns anlagda, har man praktiskt taget fri utsikt åt N, O och S.

Anmärkningar:

Referenser:

Gotlands kommun, 1995: *Vision Gotland 2010*.

Länsstyrelsen i Gotlands län, 1984: *Värdefull natur på Gotland*.

Martinsson, M., 1997: *Våtmarker på Gotland*. –Länsstyrelsen i Gotlands län.